

1

Ergens in de buurt van Venetië begon Guy met een zwaarlijvige, oudere man te praten, een vluchteling uit Duitsland op weg naar Triëst. Guy stelde vragen. De vluchteling beantwoordde ze gretig. Geen van beiden leken ze te merken dat de trein stopte. In de verwarring van een pas begonnen oorlog stopte de trein zo ongeveer om de twintig minuten. Harriet keek naar buiten en zag pijlers, donkerder dan het schemerduister, die een verhoogde spoorlijn ondersteunden. Tussen de pijlers was een stel in een stuntelige schermutseling verwickeld en stootte af en toe een voet of elleboog in het licht dat uit de ramen van de wagon viel. Achter de pijlers glinsterde water en het weerspiegelde de bolvormige fosforlampen die het verhoogde spoor verlichtten.

Toen de trein plotseling de nacht in schokte en het verliefde paar en het schitterende water achter zich liet, dacht ze: nu kan alles gebeuren.

Guy en de vluchteling bleven met elkaar praten, van de ene kant van de wagon naar de andere, met hun ogen op elkaar gericht. Door Guys meelevens was de Duitser half van zijn stoel gekomen. Hij strekte zijn handen uit met de gekromde palmen naar boven en schudde ze op en neer om zijn woorden kracht bij te zetten, terwijl Guy eerst bezorgd en daarna opgewonden naar hem luisterde en knikte om aan te geven dat alles wat hij hoorde precies overeenkwam met wat hij had verwacht.

‘Wat zegt hij?’ vroeg Harriet, die geen Duits sprak.

Guy legde zijn hand op de hare om haar tot stilte te manen.

Een stroom van genegenheid leek Guys aandacht op de vluchteling gericht te houden, terwijl deze meerdere malen met een agressief zelfvertrouwen om zich heen keek naar de andere passagiers, alsof hij zeggen wilde: ‘Ik praat, ja. Nou en? Ik ben een vrij man.’

De trein stopte weer: er kwam een conducteur langs. De vluchteling stond op en tastte in een binnenzak van zijn overjas die naast hem hing. Zijn hand bleef daar een poosje, hij hield zijn adem in. Toen haalde hij zijn hand eruit en voelde in een buitenzak. Deze keer trok hij zijn hand er snel uit en zocht in een andere zak, daarna in nog een andere en nog een. Hij begon spullen uit de zakken te trekken van het jasje dat hij aanhad, en daarna uit zijn broekzakken. Hij ademde heftig. Hij ging terug naar zijn overjas en begon zijn doorzoeking van voren af aan.

Guy en Harriet Pringle sloegen hem ontsteld gade. Zijn gezicht was asgrauw geworden, zijn wangen waren ingevalen als die van een stokoude man. Door de inspanning van het zoeken vormde zich een filmpje zweet op zijn huid en trilden zijn handen. Toen hij weer met zijn jasje begon, beefde zijn hoofd en schoten zijn ogen heen en weer.

‘Wat is er?’ vroeg Guy. ‘Wat bent u kwijt?’

‘Alles. Alles.’

‘Uw kaartje?’

‘Ja,’ zei de man hijgend. ‘M’n portefeuille, m’n paspoort, m’n geld, m’n identiteitskaart... M’n visum, m’n visum!’ Bij het laatste woord brak zijn stem. Hij stopte met zoeken en probeerde zich te vermannen. Hij balde zijn vuisten en zwaaide toen met een ervan, verbijsterd over zijn verlies.

‘En de voering?’ zei Harriet. ‘De spullen zijn misschien door de voering heen gevallen.’

Guy deed zijn best om dit te vertalen.

Overvallen door deze suggestie draaide de man zich bijna snikkend naar hem toe. Uiteindelijk begreep hij het en begon hij de voering van de jas in het wilde weg te betasten. Hij vond niets.

De andere passagiers hadden hem met afstandelijke belangstelling gadeslagen terwijl de conducteur hun kaartjes controleerde. Toen alle anderen een kaartje hadden laten zien, richtte de conducteur zich tot hem alsof het voorval niets duidelijk had gemaakt.

Guy legde de man uit dat de vluchteling zijn kaartje was kwijtgeraakt. Een paar andere mensen in de wagon mompelden bevestigend. De conducteur keek zwijgend om naar een paar beampten die in het gangpad stonden. Zij namen het over. De ene bleef bij de deur van de wagon staan, terwijl de andere versterking ging halen.

‘Hij heeft ook geen geld,’ zei Guy tegen zijn vrouw. ‘Wat kunnen we hem geven?’

Ze waren op weg naar Boekarest. Aangezien het niet was toegestaan geld mee te nemen naar Roemenië, hadden ze heel weinig bij zich. Harriet haalde een briefje van duizend

franc tevoorschijn. Guy had drie briefjes van Engelse ponden. Toen ze dit geld aanboden, negeerde de vluchteling het: hij werd weer in beslag genomen door het doorzoeken van zijn zakken, alsof de portefeuille in de tussentijd weer terug had kunnen komen. Hij leek zich niet bewust van het groepje beambten dat inmiddels bij de deur stond. Toen een ervan zijn arm aanraakte, draaide hij zich ongeduldig om. Hij werd verzocht met hen mee te gaan.

Hij pakte zijn jas en zijn bagage. Zijn gezicht was uitdrukingsloos, maar had nu een normale kleur. Toen Guy hem het geld voorhield, nam hij het botweg aan zonder iets te zeggen.

Nadat hij was afgevoerd, zei Guy: ‘Wat zal er van hem worden?’ Hij zag er bezorgd en hulpeloos uit, fronste zijn voorhoofd als een goedmoedig kind van wie een stuk speelgoed is afgepakt.

Harriet schudde haar hoofd. Niemand kon hem antwoord geven. Niemand probeerde het.

De dag daarvoor hadden ze op bekend terrein doorgebracht, ook al had de Oriënt-Express zich aan geen enkele dienstregeling gehouden. Harriet had de wijngaarden voorbij zien glijden in de late zomerzon. Proppen vettig sandwichpapier hadden zich in de warmte ontvouwen, lege Vichy-flessen waren onder hun stoelen heen en weer gaan rollen. Toen de trein stopte, was er geen stationschef te bekennen en kwamen er geen kruiers naar de ramen. Op het verlaten perron werden door de luidsprekers de nummers afgekondigd van de reservisten die zich bij hun regiment moesten voegen. De eentonigheid van de stem van de omroeper was een soort stilte. Erdoorheen hoorde je het gezoem van bijen, het getsjilp van vogels. In de verte klonk het schrille fluitje van de conducteur, als een geluid uit de wakkere wereld dat de slaap binnendringt. De trein

kwam in beweging, reed een paar kilometer verder en stopte weer terwijl dezelfde omroeper de nummers zonder commentaar afkondigde.

In Frankrijk waren ze onder vrienden. Italië, waar ze de volgende dag doorheen reden, leek het einde van de bekende wereld. Toen ze de volgende ochtend wakker werden, waren ze op de Sloveense laagvlakte. De hele dag trokken de eentonige akkers, de lichtbruine graanvelden en weiden met hooioppers onder een laaghangende hemel aan hen voorbij. Om de paar honderd meter stond er een boerenhut zo groot als een gereedschapsschuurtje, met een moestuintje en bedden vol hoge zonnebloemen met platte hoofden. Bij elk station stonden de boeren als blinden. Harriet probeerde een glimlach uit op een van hen: er kwam geen reactie. Het magere gezicht bleef onaangedaan, verweerd en verdord tot een onveranderlijke leegte.

Guy, die deze reis voor de tweede keer maakte, was met zijn aandacht bij zijn boeken. Hij was te bijziend om veel aan het voorbijtrekkende landschap te hebben en hij moest zijn colleges voorbereiden. Hij was aangesteld als docent in de vakgroep Engels van de Universiteit van Boekarest, waar hij al een jaar had doorgebracht. Tijdens zijn zomervakantie had hij Harriet ontmoet en waren ze getrouwd.

Met alleen genoeg geld over voor één maaltijd had Harriet besloten dat die maaltijd het avondeten moest zijn. Terwijl de dag voorbijging zonder ontbijt, lunch of theemaaltijd, strekte de honger zich naargeestig uit over de Sloveense laagvlakte. De schemering viel in, vervolgens duisternis en toen kwam eindelijk de ober weer met zijn klingelende belletje. De Pringles waren als eersten in de restauratiewagen. Daar was alles normaal, het eten was goed, maar vóór het einde van de

maaltijd begon de hoofdober zich te gedragen als een man in paniek. Er waren manden vol fruit op de tafels neergezet. Hij schoof ze aan de kant om de rekeningen op te maken, die onmiddellijk betaald moesten worden. Bij de prijs, die hoog was, was koffie inbegrepen. Toen iemand de koffie opeiste, zei hij 'later', gooide het wisselgeld neer en haastte zich verder. Een van de gasten zei dat hij pas zou betalen als de koffie was gebracht. De hoofdober antwoordde dat er pas koffie zou worden gebracht als iedereen had betaald. Hij hield degenen die nog moesten betalen in de gaten, alsof hij bang was dat ze ervandoor gingen voordat hij bij hen was gekomen.

Uiteindelijk betaalde iedereen. De trein stopte. Hij was bij de grens gekomen. De koffie werd gebracht, te heet om te drinken, en op hetzelfde moment verscheen er een beambte. Hij verzocht iedereen uit de wagon te stappen, die losgekoppeld zou worden van de trein. Eén man sloeg zijn koffie achterover, stootte een pijnkreet uit en gooide zijn kopje op de grond. Meerdere mensen wilden weten waarom de wagon werd losgekoppeld. Een ober legde uit dat de wagon eigendom was van de Joegoslavische spoorwegen en dat geen enkel land zo gek was om toe te staan dat zijn rijdend materieel in deze gevaarlijke tijden een grens overging. De passagiers werden eruit gegooid, eensgezind in hun woede die ze in een zestal talen uitten, de oorlog was vergeten.

De grensbeambten liepen op hun gemak door de gang. Daarna bleef de trein op het kleine station staan. Door de open ramen stroomde een koude, herfstige lucht naar binnen, die naar stro rook.

In hun coupé, die nu was ingericht als een slaapcoupé, zat Guy nog steeds in zijn notitieboekje te schrijven. Bij een gangraam probeerde Harriet iets te zien van een grensdorp.

Ze was er niet eens zeker van dat het een dorp was. De duisternis leek even leeg als de kosmische ruimte, maar er middenin was een kermis als een stralende zon. Er kwam geen enkel geluid vandaan. Een reuzenrad bewoog langzaam en bracht lege wagentjes in de vorm van bootjes de lucht in.

Vlak bij het raam was een perron dat verlicht werd door drie zwakke, gele gloeilampen aan een draad. Onder de verste daarvan stond een groepje mensen: een rijzige, ongewoon magere man met een lange, over de grond slepende jas die aan een schouder hing als aan een deurknop, omringd door vijf kleine mannen in uniform. Zij spoorden hem aan om mee te komen. In hun midden leek hij verbijsterd als een of ander groot, schichtig dier dat door terriërs wordt ingesloten. Om de paar meter bleef hij staan om te protesteren, maar de mannen om hem heen dreven hem met gebaren naar de wagon van waaruit Harriet stond te kijken. In de ene hand had hij een reisnecessaire van krokodillenleer en in de andere een Brits paspoort. Een van de vijf mannen was een kruier die twee grote koffers droeg.

‘Jakimov,’ zei de lange man keer op keer. ‘Prins Jakimov. *Gospodin,* jammerde hij ineens, ‘*gospodin.*’

Bij deze woorden gingen ze weer om hem heen staan en stelden hem gerust met: ‘*Da, da,*’ en ‘*Dobo, gospodin.*’ Zijn lange, eigenaardige gezicht was droevig en gelaten terwijl hij zich naar het voorste gedeelte van de trein liet drijven. Daar werd hij een wagon in geduwd alsof de sneltrein elk moment kon vertrekken.

De mannen in uniform verspreidden zich. Het perron raakte leeg. De trein bleef nog een halfuur op dezelfde plek staan en pufte toen langzaam de grens over.

Toen de Roemeense beampten in de trein kwamen veran-

derde de sfeer in de gangen. De Roemeense passagiers waren nu in de meerderheid. Gezette, kleine Roemeense vrouwen, die je eerder niet zag, baanden zich kletsend in het Frans een weg door de *wagon-lit*. Er heerste een feeststemming over het feit dat ze veilig in hun eigen land waren. Ze slaakten gillettjes van opwinding terwijl ze met de beampten kletsten, die toegeeflijk naar hen glimlachten. Toen Guy met de paspoorten uit de coupé kwam, herkende een van de vrouwen hem als de *professor* die haar zoon Engels gaf. Hij antwoordde haar in het Roemeens en de vrouwen dromden om hem heen en bewonderden zijn beheersing en uitspraak van de taal.

‘U bent echt onberispelijk,’ zei een van de vrouwen.

Guy kreeg een kleur van al die aandacht en gaf een antwoord in het Roemeens dat aan de vrouwen opnieuw gillettjes ontlokte.

Harriet had niet verstaan wat hij zei, maar glimlachte om het plezier, alsof ze er deel aan had. Ze merkte op hoe Guy er in zijn reactie een beetje dronken uitzag en zijn armen naar deze onbekende vrouwen uitstak alsof hij ze allemaal wilde omhelzen.

De Pringles waren nog geen week getrouwd. Hoewel ze had geloofd dat ze alles van hem wist wat er te weten viel, begon ze zich nu af te vragen of ze hem eigenlijk wel echt kende.

Toen de trein op gang kwam, verspreidden de vrouwen zich. Guy ging terug naar zijn couchette. Harriet bleef een tijdje bij het raam staan kijken naar de bergen die zich zwart tegen de duistere en sterreloze hemel verhieven. Een denbos strekte zich naar beneden uit tot aan de rand van het spoor, waar het licht van de wagons over de bomen golfde. Terwijl ze het duistere hart van het bos in staarde, zag ze bewegende lichtjes. Even liep er een grijze gedaante van een

hond vlak langs het spoor om vervolgens weer in de duisternis te verdwijnen. De lichtjes, besepte ze, waren de ogen van dieren. Ze trok haar hoofd naar binnen en sloot het raam.

Guy keek op toen ze zich bij hem voegde. ‘Wat is er?’ Hij pakte haar handen, voelde dat ze stijf waren van de kou en wreef ze tussen de zijne. ‘Apenpootjes,’ zei hij.

Terwijl zijn warmte in haar overging, zei ze: ‘Ik hou van je,’ wat ze nog niet eerder tegen hem had gezegd.

Het leek haar een van die momenten die in vervoering zou moeten uitmonden, maar Guy vatte het luchtig op. ‘Weet ik,’ zei hij, kneep een laatste keer in haar vingers, liet ze los en richtte zijn aandacht weer op zijn boek.